

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 15. august 2022

J.nr. 2015-96-lmj

Indberetning nr. 14/2022

Lagmandens Olai tale

Det nye lagtingsår startede den 29. juli med lagmandens åbningstale, den såkaldte Olaitale, som bl.a. var bygget op om, hvordan alting spirer på Færøerne, og hvordan væksten er tydelig overalt. Men i øjeblikket er der også nogle politiske trusler. Der er krig i Europa, inflation og fødevarer- og energikrise, fremhævede lagmand Bárður á Steig Nielsen. Færøerne fordømmer den russiske invasion og krigen i Ukraine. Færøerne har iværksat tiltag, som er med til at lægge pres på Rusland, ligesom Færøerne har taget imod flygtninge fra Ukraine. Politikerne er dog nødt til at tilkendegive, hvor Færøerne står sikkerhedspolitisk, og politikerne bør derfor nøje drøfte, hvilken holdning Færøerne skal have, hvad Rusland angår, fremhævede lagmanden. Hele det politiske system må stå sammen.

Talen er i oversat form vedlagt denne Indberetning.

Det har endvidere været fremme i medierne, at NemID på Færøerne bliver omlagt til Mit-ID og Nemlogin i kommende lagtingsperiode, ligesom Lagmandskontoret har anmodet Digitaliseringsstyrelsen om at udarbejde et forslag, så virksomheder på Færøerne kan få tildelt dansk CVR-nummer.

Forslag fra Det Konservative Folkeparti om oprettelse af et rigsfællesskabsministerium

Det Konservative Folkepartis udspil om et tættere rigsfællesskab, herunder oprettelse af et rigsfællesskabsministerium, får blandet modtagelse på Færøerne. Partiet fremhæver, at dets udspil vil styrke og være med til at bevare rigsfællesskabet. MF Sjúrdur Skaale (JF) har i en kronik påpeget, at Det Konservative Folkeparti med udspillet viser, at partiet ikke bare ønsker, at fællesskabet skal være tættere, det skal først og fremmest være mere dansk. Danmark skal undgå, at andre magter får mere indflydelse i rigsfællesskabet, hvorved partiet tilkendegiver, at det ønsker et mere dansk domineret rigsfællesskab, der skal bevares i al fremtid. Sjúrdur Skaale påpeger endvidere, at det konservative udspil vil føre til stagnation og tilbageskridt både for Færøerne og for rigsfællesskabet. Den udvikling der er sket de seneste år, hvor Færøerne er blevet stadig mere selvstændig og har overtaget de fleste sagsområder, er helt afgørende for, at Færøerne står så stærk i dag, både økonomisk, politisk, kulturelt og socialt. Kampen for at tage større ansvar og få større råderum er helt afgørende for samfundets opdrift, påpeger Sjúrdur Skaale. At gå i den modsatte retning gennem oprettelse af et ministerium for Færøerne inde i den danske regering vil underminere fællesskabets mangfoldighed og bygger på en naiv fornægtelse af, at de tre lande tit har divergerende politiske og handelsmæssige interesser.

Prisvæksten fortsætter, men der er hjælp på vej til de økonomiske trængte

Forbrugerpriserne fortsætter med at stige, og opgørelsen over forbrugerprisindekset for 2. kvartal 2022 viser, at priserne er steget med 7,3 pct. i forhold til samme periode i 2021. Der er tale om den største ændring i de seneste 14 år. Det er især prisen på olie til opvarmning af bolig samt benzin, som er steget. Prisstigningen i de øvrige nordiske lande ligger i maj måned 2022 på mellem 7,4 og 7,7 pct., mens den i samme måned ligger på 7,8 pct. i EU. Landsstyret har sendt et lovforslag i høring, som skal give de mest økonomisk trængte familier en oliestøtte på 7.000 kr. i år.

Finansiering af Suðuroyar-tunnelen [Undersøisk tunnel til Suderø]

I oktober 2021 vurderede Landsverk (Landsingeniør-institutionen), at en tunnel til Suðuroy vil koste op mod 5,4 mia. kr. Lagmand Bárður á Steig Nielsen nævnte i sin Olaitale, at koalitionen fra 2025 årligt vil afsætte 100 mio. kr. til tunnelprojektet. Búskaparráðið (Det økonomiske råd - Rådet) vurderer, at hvis modellen, som man har brugt til Eysturoyar-tunnelen, anvendes, kan tunnelbyggeriet opstartes, når der er opsparet ca. 800 mio. kr. til aktiekapital. Der er dog fortsat stor usikkerhed om projektets samlede udgift. Med landskassens nuværende økonomiske holdbarhed, hvor der ikke er

overskud på finansloven på trods af højkonjunktur og meget lav arbejdsløshed, er det urealistisk at anlægge en tunnel til Suðuroy, hvis andre samfundskritiske anlægs- og udbygningsprojekter også skal iværksættes. Investeringen svarer til ca. 25 pct. af BNP. Der har i den offentlige debat, været forslag fremme om at anvende en del af egenkapitalen i ALS (arbejdsløshedsforsikringen), som er på over 1 mia. kr. Rådet advarer dog mod dette, da arbejdsmarkedsparter står for ALS-ordningen og opsparingen skal anvendes til de formål, som de er sat i verden til. ALS kan dog, som en del af deres investeringsstrategi, vælge at investere i tunnellen. Rådet påpeger ligeledes, at brugerbetaling højst vil finansiere 10-20 pct. af tunnelen, så landskassen kommer til at stå bag den store investering. Rådet mener, at det kan blive svært at få lån til tunnelen i den nuværende situation, og det er nødvendigt, at der laves en langtidsplan for de projekter, som man vil lave. Ellers skal man, ifølge Rådet, låne, hvad der svarer til 100 pct. af BNP.

Det går fortsat godt for lakseindustrien og det pelagiske erhverv

Værdien af den samlede eksport vokser fortsat og steg med knap 3 mia. kr. eller 36 pct. i perioden juni 2021 til maj 2022 i forhold til samme periode året før. Eksport af fiskevarer steg med knap 2,7 mia. kr., mens mængden kun steg med 7 pct. Heraf er eksporten af laks steget med 1,5 mia. kr., svarende til 43 pct. For første gang er eksportværdien af laks over 5 mia. kr. på et år. Mængden af eksporterede laks er alene vokset med 19 pct., hvilket betyder, at prisen pr. kg. laks gennemsnitligt er steget betydeligt. Færøernes tre opdrætsvirksomheder havde tilsammen over 1,1 mia. kr. i overskud efter skat i 2021, hvoraf Bakkafrost står for et overskud på 964 mio. kr.

Eksport af makrel er i samme periode steget med 94 pct. til knap 1,3 mia. kr. Mængden er tilsvarende vokset med 86 pct. Den store pelagiske virksomhed Pelagos p/f i Fuglafjørður havde i 2021 et overskud på knap 80 mio. kr., hvilket er det hidtil bedste resultat for virksomheden. Varðin Pelagic p/f, som er den største arbejdsplads på Suðuroy, havde i 2021 et overskud på knap 70 mio. kr. Virksomheden producerer færdigvarer af makrel, sild, blåhvilling og lodde, som eksporteres til Europa, Asien og Afrika.

Eksport til Rusland er næsten stoppet og udgjorde 13 mio. kr. i maj 2022, og stammer primært fra salg af olie og andet til russiske skibe.

Importer stiger forsat, og brændstof fylder meget i væksten

Importen er ligeledes steget – fra 8,4 mia. kr. i perioden juni 2020 til maj 2021 til 10,75 mia. kr. i samme periode året efter, svarende til en vækst på 28 pct. Stigningen er størst på import af brændstoffer med 716 mio. kr., svarende til 71 pct. Derudover er der stigning i udgifter til råvarer til fiskeforarbejdning på 313 mio. kr., svarende til en vækst på 73 pct. Endelig ses en stigning i kategorien ”skibe, fly o.l.” på over 573 mio. kr., svarende til 230 pct.

Lønudbetalingerne vokser og arbejdsløsheden falder

I juni måned blev der udbetalt lønninger svarende til 950 mio. kr. Det er ca. 80 mio. kr. eller 9 pct. mere end juni 2021. Niveaue i lønudbetalingerne er nu på samme niveau som inden corona. Særligt ses en stor stigning i hotel- og restauranterhvervet, hvor væksten det seneste år har været på knap 30 pct. i forhold til året før. Samtidig er ledigheden på 0,9 pct., svarende til 146 personer, historisk lavt. I den nordlige og østlige del af Færøerne er der registreret 0,5 pct. arbejdsløse, hvorimod Suðuroy har den højeste ledighed på 2,1 pct. Ledigheden har de seneste ti år været det laveste i Europa. Den færøske arbejdsløshedskasse ALS, har netop offentliggjort regnskabet for 2021, som viser et overskud på 134 mio. kr. efter skat, hvoraf indbetalingerne udgjorde 208 mio. kr. og udbetaling til arbejdsløse udgjorde 77 mio. kr. Egenkapitalen udgjorde pr. 31.12.2021 1.082 mio. kr.

300 personer har fået arbejde på Færøerne gennem Fast-track ordningen

Landsstyret og regeringen indgik i november 2021 en aftale om, at det færøske erhvervsliv fremadrettet kunne anvende en Fast-track ordning i forbindelse med ansættelse af udenlandsk arbejdskraft fra lande uden for EU (Indberetning nr. 14/2021 og 8 /2022). Ordningen medfører en kortere sagsbehandlingstid og letter administrationen i forbindelse med arbejdstilladelser. 300 personer har, siden ordningen trådte i kraft, fået arbejde på Færøerne gennem ordningen, som mere end 90 færøske arbejdsgivere er forhåndsgodkendt til at bruge. Arbejdsgiverne forpligtiger sig til, at den udenlandske arbejdskraft får ansættelsesvilkår og løn efter færøsk lov og overenskomst. Ordningen stopper, hvis ledigheden kommer over 3,5 pct.

Fra årsskiftet vil Føroya Tele og Nema tilbyde deres kunder 5G

Både Føroya Tele og Nema er i gang med at sætte udstyr op til deres 5G netværk, og begge virksomheder forventer at kunne tilbyde deres kunder 5G fra årsskiftet. Føroya Tele er samtidig i gang med at nedtage Huawei-masterne, som har været brugt til 4G. Føroya Tele har tidligere oplyst (Indberetning 9/2021), at man har valgt svenske Ericsson som 5G udbyder, hvorimod Rúnar Reistrup, bestyrelsesformand i Nema, ikke ønsker at oplyse, hvilken 5G udbyder Nema vil anvende. Føroya Tele har endvidere oplyst, at man vil tilbyde Shetlandsøerne og Orkneyøerne 5G, gennem Føroya Teles Shefa-søkabel, som forbinder øerne med Skotland og Færøerne.

Med venlig hilsen

Lene Moyell Johansen